

Rivierterrasontginning

I.R. Profijt

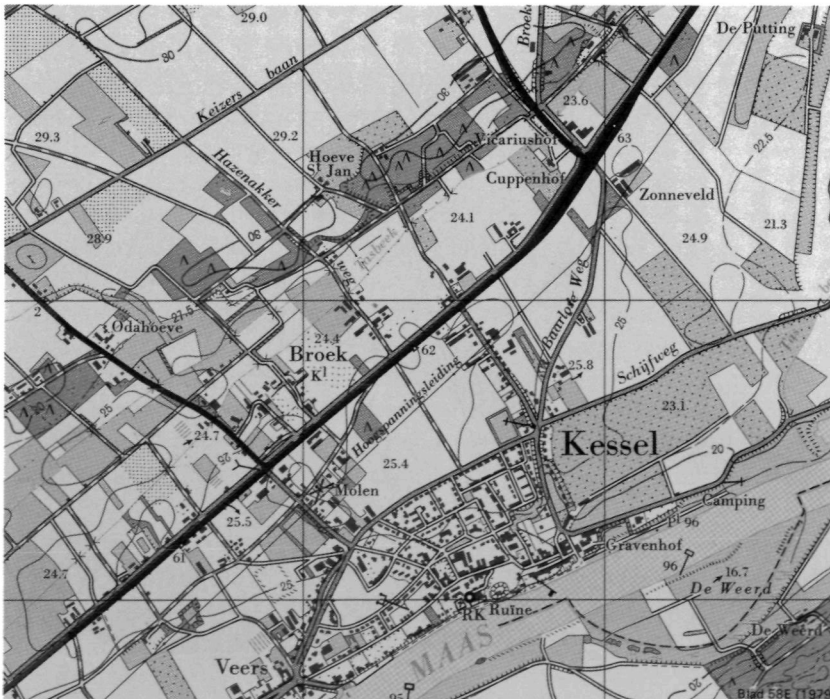
Kessel ligt aan de westzijde van de Maas tussen Venlo en Roermond. Dit gedeelte van Midden-Limburg is te verdelen in een landschap gevormd door de rivier de Maas en een dekzandlandschap. Het rivierterraslandschap ligt langs de Maas in een strook van circa 2 km aan beide zijden van de rivier. Daarachter begint het dekzandlandschap. Dit bestaat uit:

- vlakke, vroeger slecht ontwaterde gedeelten; voorheen waren hier heide en vennen;
- reliëfrijke ruggen en welvingen;
- stuifzandgebieden;
- beekdalen die het dekzandgebied doorsnijden.

De rivier de Maas heeft zich in zijn eigen afzettingen en in oudere dekzandafzettingen ingesneden. In het terrein ontstonden hierdoor een soort treden, terrassen genaamd. In het gebied

rondom Kessel is het rivierterraslandschap duidelijk te herkennen. Vlak langs de Maas in een strook ten zuidwesten van Veers en in een strook tussen Kessel en De Putting ligt het laagste, jongste terras. Ten noordwesten hiervan ligt een ouder, hoger gelegen terras. Op dit terras stroomt in een van de vele oude Maasbeddingen de Tasbeek. Het gebied langs de Tasbeek is vochtig, in tegenstelling tot de rest van het terras. Ten noordwesten van de Tasbeek gaat het rivierterraslandschap over in het dekzandgebied.

Evenals elders in Midden-Limburg zien we in Kessel in het begin van de vorige eeuw het volgende beeld. Op het lage terras langs de Maas lag een circa 100 meter brede strook van onverkaveld grasland. Op het hoger gelegen terras tussen de Maas en de Tasbeek lag een complex van open bouwlanden. Op de bouwlanden ontstonden cultuurdekkers door het op-

Rivierterrasontginning, met vrij onregelmatige percelering en geconcentreerde bebouwing.

brenge van met mest vermengde plaggen. Deze plaggen konden afkomstig zijn van de heide- en moerasgebieden op het dekzand, maar ook van de graslanden langs de beekdalen en oude Maasmeanders. Aan weerszijden van de Tasbeek lagen kleinschalige, blokvormig verkavelde graslanden met heggen. Ten noorden hiervan bevond zich een 1 km brede strook met kleine, blokvormig verkavelde kampen en bosaanplant. Op het dekzand ten noorden van de Keizersbaan lagen uitgestrekte heidevelden. Temidden van deze woeste gronden bevond zich hier en daar, op een hoger gelegen zandrug, een kampongingning. Op sommige plaatsen werd door bosaanplant op grotere schaal een begin gemaakt met de ontginning van de heide. De dorpsbebouwing van Kessel en Veers lag aan de rand van het terras. Langs de Tasbeek verspreid, lagen grote boerderijen.

Bouwland, grasland, woeste grond en dorp waren onderdelen van een agrarisch productiesysteem, met elkaar verbonden door een vanuit de dorpen uitwaaiend wegenpatroon. De verschillende dorpen langs de Maas werden met elkaar verbonden door evenwijdig langs de Maas lopende wegen.

Reeds in de Romeinse tijd liep aan weerszijden van de Maas een weg. De weg op de westoever liep over Kesseleik, Veers en 's Gravenhof. Langs de Maas lagen Romeinse nederzettingen (Cuijk, Blerick, Maastricht) en villa's. In Kessel-Hout vlak bij De Putting zijn resten van een Romeinse villa aangetroffen. Langs de Tasbeek was al in de Frankische tijd bewoning. De hoeveelheid in cultuur gebrachte grond op het terras was in die tijd gering. In de middeleeuwen is het terras verder in cultuur gebracht.

De graven van Kessel worden voor het eerst in de bronnen vermeld aan het einde van de 12e eeuw. Ze woonden in een stenen toren, gebouwd op een verhoging op de plaats van de

huidige burcht. Aan het einde van de 13e eeuw verwierven de graven van Gelre het kasteel en het graafschap Kessel. Zij maakten van Kessel een militair en economisch steunpunt aan de zuidgrens van hun territorium. De eerste bewoning van het dorp Kessel bevond zich rond het marktplein tussen de weg Veers-Gravenhof en de burcht. In de Tweede Wereldoorlog is de burcht verwoest en daarna als ruïne geconsolideerd. We vinden er nog resten van de 12e eeuwse ringmuur en overblijfselen uit latere bouwfases.

Kessel maakte een ontwikkeling van dorp tot stad door. In het begin van de 14e eeuw werd zelfs stadsrecht verkregen. De bloeiperiode was echter kort: aan het begin van de 15e eeuw speelde Kessel al geen rol van enige betekenis meer.

In het huidige landschap zijn nog elementen uit vroegere tijden te herkennen. Het open bouwlandgebied tussen Kessel en de Tasbeek is verbrokkeld. Dit begon in de eerste helft van de vorige eeuw met de aanleg van de Napoleonsweg Maastricht-Nijmegen, de huidige provinciale weg. De uitbreiding van de woonbebouwing in Kessel en Broek in de 20e eeuw zorgde voor verdere verbrokking.

Langs het zuidwestelijke deel van de Tasbeek zijn nog blokvormig verkavelde graslanden te vinden. De Vicariushof, Cuppenhof en St. Janshoeve stammen in oorsprong uit de middeleeuwen. Op de plaats van het huidige De Putting werd in de 17e eeuw een omgracht huis gebouwd; nu is alleen nog de omgrachting in het landschap herkenbaar.

Om de heide te kunnen ontginnen werden in het begin van de vorige eeuw bossen aangeplant. De bospercelen ten noorden van de Tasbeek zijn de laatste restanten van deze bosaanplant. Het grootschalige landschap aan weerszijden van de Keizersbaan is eveneens het resultaat van heideontginning.